

Korkadalur

Chr. Matras

Tá ið norrønir menn festu búgv í Mykinesi, hava teir óivað *tíðliga í tíðini* nevnt ein av dølunum har *Korkadal*. Eg sigi *tíðliga* í *tíðini*, tí eingin, sum kannar føroysk staðanøvn, fær seg at ivast í, at mong dala-nøvn her á landi eru uppi í teimum *fornu* nøvnunum, sum vit hava varðveitt. Fyrri liður í navninum í Mykinesi fær ikki verið annað enn hvørsfall av kallkynsorði, sum æt *korki* í tí málinum, sum norrønir menn bóru við sær hagar til lands. Einkí annað føroyskt staðanavn, í hvussu er einki fornt, hefur orðið *korka* sum fyrra lið. Fólk, sum kunnug eru við plássið har vesturi, siga, at í Korkadali veksur nógvur *korki* (litingarvøxsturin, vit enn kalla so) á tí sjáldsama grótinum, sum er har í dalinum, so at navnið tykist at vera eyðtýtt, hóast tað er einnevnt í øllum landinum. Men er tað nú okkara dagliga orð »korki«, sum er í navninum? At tað forna fólkíð í Mykinesi fór í Korkadal »at skava korka«, fáa vit illa hugsað okkum, tí høgligari korki til litingar treyt ikki.

Orðið *korki*, navn á vøkstrinum og litingarevninum, kom í víkingatíðini inn í føroyskt (og onnur mál fyri sunnan Føroyar), og tað varð borið eystur um hav til Noregs (no. *korke*), men, tað vit vita, er tað ikki til í íslenskum. Orðið hefur sín uppruna í gælisku greinini av teimum keltisku málunum, t.e. málinum í Skotlandi, Suðuroyum, á Mon og í Írlandi. Bæði føroyingar og norðmenn hava so lært kynsturin at lita reytt (korkalitt) fyri vestan hav. Korki eitur á gæliskum *corcur*, og tað orðið hefur gæliskt mál tikið upp úr latíni. Har æt tað *purpura*. Í hesum orðinum, sum í øðrum orðum upptiknum úr latíni, hefur gæliska máløkið *k* («c»), har sum upprunamálið hefur *p*. *Hini* keltisku málini, tey í Wales, Cornwall og Bretagne, kenna ikki slíka broyting.

Meðan eg sat og skrivaði grein, eg nevndi »Celtic Elements in some Faroese Place-Names«, og sum er ætlað at koma í eitt heiðursskrift, sum University College í Galway hefur í umbúna (av óheppiligum umstøðum er skriftið ikki prentað enn), rann mær í huga, at kanska er *korki* í navninum Korkadalur eitt annað kallkynsorð, sum í norrønum málum fyrri vestan hav hevði sama snið sum okkara dagliga orð *korki*. Hetta orðið *korki* merkir »havri«, og er funnið í Hjaltlandi (í handriti frá 18. øld) og í Íslandi (í handriti frá o.u. ár 1400). Hetta orðið er helst komið inn í tey norrønu vestanmálini, eins og hitt, úr gæliskum. Men gæliska heitið á havra hefur einki at gera við ta nevndu ljóðbroytingina (lat. p verður k). Tað, skotsk-gæliskt *corc*, írskt *coirce*, er til í øllum keltiskum málum, t.e. eisini í málunum í Wales, Cornwall og Bretagne, og í øllum teimum er k (c) upprunaligt. Í Íslandi er tað norrøna sniðið, sum nevnt er, *korki*, og er tað har til skjals (í handriti av Snorra Eddu) í uppreksan av skaldsligum orðum og har talt upp í *sáðs heiti*, so einki er at ivast í, at meint er við eitt kornslag. Í Hjaltlandi, á oynni Foula, skrivaði skotin George Low upp samansetingina *Corca coust* »oat bread«, t.e. havrabreyð. Handritið hjá Low (National Library, Edinburgh) er tíðarmerkt 1777.

Tað *málsliga* tilfarið, sum er borið fram her, sigur okkum so mikið, at fyrri liðurin í tí einnevnda dalsnavninum Korkadalur *fær* verið orðið *korki* »havri«, sum bæði tey nevndu grannamálini vátta var til í norrønum máli fyrri vestan hav. Tað verða so aðrar kanningar, sum ikki eru málsligar, sum fara at gera av, hvørt havrakorn hefur vaksið í Korkadali ella ikki.

Tá ið eg greiddi Jóannesi Rasmussen doktara frá hugsan míni um navnið Korkadalur, gjordi hann meg varan við, at Jóhannes Johansen hevði verið í Mykinesi og gjørt pollen-kanningar í fornum økrum í Lamba har vesturi. Úrslitið av kanningum sínum hevði Jóhannes Johansen tá skrivað grein um, sum var búgvín til prentingar. Síðan er greinin prentað, í *Danm. geol. Unders., Årbog 1978*, bls. 93-103. København 1979. Frágreiðing Jóhannesar eitur *Cereal cultivation in Mykines, Faroe Islands AD 600*. Tað, sum J.J. skrivur um kornveltingina í Lamba, og sum mest hefur at týða fyrri okkum her, er hetta: o.u. ár 600 fóru menn at velta har í Lamba, og tað

fyrsta kornslagið var *havri* (Avena), síðan *bygg* (Hordeum) — og seinni góvust teir at velta har. Teir fyrstu, sum veltu í Lamba, vóru ikki norrønir menn, heldur J.J., og hann vísir á rit Dicuils frá 825, DE MENSURIS ORBIS TERRAE.

Sverri Dahl hevur leingi grunað, at veltingin í Lamba var ikki norrøn, men eldri enn norrøn búseting í Mykinesi, og aftan á kanningar Jóhannesar halda vit, at hann hevur fingið vissu fyri, at so er. Nú bíða vit eftir pollen-kanningum í Korkadali. Meira fær mál- og navnfrøðingur ikki sagt um hetta.

SUMMARY

On a purely formal basis the name of the valley of *Korkadalur* on the Faroese island of Mykines can easily be interpreted as deriving from the Faroese word *korki* m., which in its turn comes from the Gaelic *corcur* (from Latin *purpura*). *Korki* (cf. Norwegian *korke*) is the name for the lichen used to produce a reddish colour in dying wool. This lichen grows on almost all boulders in the Faroe Islands, and is found in close proximity to all Faroese houses. It is therefore inconceivable that the residents of Mykines should have fetched their *korki* for dying wool from such an outlying place as *Korkadalur*. It is suggested here that the first component of the place name derives from another word *korki* m. which is common to the Celtic languages. This Celtic word, Scottish Gaelic *corc*, Irish *coirce*, Cornish *ceirch*, Breton *kerc'h*, means »oats« (Avena). *Korki* meaning »oats« is not otherwise known in the Faroe Islands, but it can have existed at one time, as it is found in a list of poetical names in Snorre's Edda (MS. from c. 1400), while on an 18th century manuscript from the Shetland island of Foula we find the expression *Corca coust*, which is interpreted as meaning »oat bread«.